

van een toenemende voorkeur voor een huwelijk voor de burgerlijke overheid in plaats van voor de predikant van de gereformeerde kerk¹⁷.

ad 5. Het afschaffen van heffingen die slechts één kerk ten goede kwamen.

Ten aanzien van dit punt moet worden opgemerkt dat de requestbewegingen nog onvoldoende bestudeerd zijn. Dat sommige plaatsen meededen is vaak wel bekend. Waarom andere zich afzijdig hielden is niet bestudeerd, evenmin als de deelname en afzijdigheid binnen een plaatselijke gemeenschap¹⁸. Ook van de organisatie van de bewegingen is weinig bekend.

Katholieke én andere dissenteren hebben zich op dit punt nogal geweerd. De gereformeerden lieten van hun kant niet na de nadelige gevolgen van het verdwijnen van hun voorrechten tot een minimum te beperken.

ad 6. Het vrij gebruik van de kerkklokken en het naasten van kerken.

De strijd die geleverd is op verschillende plaatsen om gebruik te mogen maken van de kerkklokken ter aankondiging van de eigen eredienst is haast symbolisch voor de hele actie voor gelijke rechten. Met behulp van de klokken kon men afreageren op de plots tamelijk weerloos geworden dominant. Eindelijk mochten de klokken van het bestaan van de eigen godsdienst een luide getuigenis geven. Veel werd echter niet bereikt. Uiteindelijk mocht niemand ze meer gebruiken¹⁹!

Wat het naasten van kerken betreft moet worden onderstreept dat de grote beweging pas op gang kwam in 1798. Anders dan een aantal historici op rij beweerd hebben, handhaafde zelfs het gewestelijk bestuur in Bataafs Brabant het recht van de gereformeerden op het gebruik van de oude kerken, ook al was dat dan in afwachting

17. Gemeente-archief Breda DTB 46 (predikant) en 102a - 102b (schepenen). Gemeente-archief Tilburg DTB 28 (predikant) en 34 - 35 (schepenen).

18. Zie bijvoorbeeld A. Delahaye "De parochie van Halsteren tot 1830" *Publicaties van het Archivariaat Naussau-Brabant* nr 28, 1974, 66 - 68.

19. Hoewel in verschillende gewesten reeds besloten was tot een gezamenlijk gebruik, bepaalde de Nationale Vergadering op 5 augustus 1796 in het derde artikel van het decreet over de afschaffing van de heersende kerk dat alle klokgelui ter aankondiging van godsdienstige bijeenkomsten voortaan verboden zou zijn.